

לפני 25 שנה

כתב "העולם הזה" בארצות-הברית, מנמו ג'וקובס, תואר במדור "הסזורה" את גידולה המשמעותי של מושבת היהודים הישראלית בקנדה. במדור, איש החודש" תואר דיוקנו של אלופי מישנה עקיבא עצמון תחת הכותרת "הרהגעש לא התקרר", וזאת אחרי סדרת אסיפות שאירעו בקיץ 1952 להניחי הגדנ"ע בארץ.

השבוע לפני 25 שנים בדיוק פתחה מערכת "העולם הזה" כסדרת מאמרים, שנודעו מאוחר יותר כ"מטכ"ל לבן". בדומה למאמרים שכמו בעיקבותיו ניתח המאמר "שלום שמי: יצאה של מחיר" את האפשרויות הפוליטיות הטמונות במחוללי המהי פוכה המצרית, תכונות שניכר משליטו ישראל להבחין בהן. כשער הגיליון: השחקנית הוותיקה מרים כרנשטיין-כהן נישקת לכתה, השחקנית אביבה גור, במסך נישואיה לשחקן יצחק שילה. כשער האחורי של הגיליון מובא תקציר סיפור העלילה "רותי בעילם ההוא" מעשה ידיו של קריקטוריסט המערכת, דרש. תקציר 14 פרשיותיה הראשונות של רותי כ, "העולם הבא" מתארות באופן סאטירי את חוויו האישי החברתי והפוליטי של הישראלי בראשית שנות ה-50.

גיליון "העולם הזה" שיצא לאור לפני 25 שנים בדיוק הקדיש את מדורו "קורא יקר" לסינון העיתונאות ושיטות העבודה של ראש מערכת השבועון בירושלים, דוד רובינגר, המשמט כיום כצלם "טיים-ליף" בישראל. מפאת ריכוזו מקרי הטביעה בחיסי הארץ בקיץ 1952 פורסמה המערכת כתבת-חקירה מצולמת תחת הכותרת "מוות על שפת-הים". בדומה לכתבות תחקיר מצולמות אחרות של השבועון באותה עת, מזכירה גם כתבה זו את סינון כתבת-החקירה של הטלוויזיה הישראלית בתוכנית "מבט שני" כיום. בגוף הכתבה מובאים דבריו של המציל הנודע אמיל אבינרי, חוותיהם של שלושה אזרחים שניצלו מטיבירה, הערכה לסיבות, ואמצעי מניעה שונים מפני אסון זה.

תחת הכותרת "אחות חילים מארה בחושך" הביא צוות פרשני "העולם הזה" לפני 25 שנים את תהליך התפתחותה של האיריאולוגיה הגזענית בדרום-אפריקה, החל מנעוריו של מנהאגוס קראמבז'אנאט (מראשמה) נאנדי שנעוריו עברו שם, ועד למדוי נחתו של הכומר ניאל מאלאן, ראש-הממשלה הדרום-אפריקאית, שהפך סמל הריאקציה הגזענית, שהאמין כי דיוטי הגזעים הוא מצוות האלוהים. בין שאר דבריו הערכה נקבע כי מדיניות זו עלולה להביא ל,ניסוף לאומנות שחורה, נגד-לכנה" קיצונית". במדור "מכל העולם" מתארת דרכו של סטודנט סיני צעיר בשם צ'יאן-ליי ממת התיאטרון הסיני לעבר בימת החיסי מריה העולמית.

כיצד גולדה מאיר משכנת עולים חדשים? * אכסודוס - סוף! * אלוף יצחק שדה מוצח את אלוף דוד מרכוס

העם

בתים - אבל למי?

על המידוכה מאל משרדי הסוכנות-היי הודית בתל-אביבה הבית שאיכסן פעם את בנק אשדאי לפני שפשט את הרגל, נראה המחזה שהפך כמעט מוסד של קבע על במה זו: עולים חדשים שבתו רעב ותבעו שיכון מידי. נציגי הממשלה טענו שיד הקומוניסטים בדבר, ואילו אזרחים ותיקי קים התלוננו על חוצפתם של העולים החדשים. האם לא ישבו הם, הוותיקים, משך שנים באהלים, שעה שבאו לארץ לפני 30 שנה?

אולם בפניה בלתי-צפויה, בעיתון דבר, קם סניגור שהשיע עמה אמיתות נשכ" חות. כתב ק. שבתאי עולה חדש שהקים לעצמו משק: "מבקריו העולים... מתעל" מים ראשית כל מדבר פעוט ויטודי אחד: כספי המגבית באים אלינו בראש ובעיקר למען... מתן קורת-גג ליהודים הבאים ארצה..."

היתה זו נקודה עדינה. בעיתונים יהודים בחוץ-לארץ מופיעות מודעות-ענק המצטטות את דברי גולדה מאירסון * כי דרוש שיכון ל-40,000 עולים חדשים, והי מסתיימת בקריאה: "תן להם בתים!" האמת הפשוטה היא שהמדינה מקבלת את כספי התרומות ומשתמשת בהם לצרכים אחרים - גם לקניית מזון, דירות ומכוני ניות לבניה-הארץ הוותיקים.

אוניות

הטבע פתר בעיות

בדיוק לפני חמש שנים השתכשכו חיי לים אנגלים במי נמל גרמני כשלידם עוגות שתי אוניות-מלחמה עמוסות מיטען של עולים יהודים כלוא בתוך סגרי ברול, נאנק מצפיפות, צמא ומוכה שמש על ראשי הגלויים ועל גופותיו הצנומות וה מיוועות. הפיות הצחיחים מילמלו "מים!" והלבבות קיללו בנשימה עצורה.

היו אלה 4500 המעפילים אשר הגיעו חודש לפניכן לנמל חיפה בתנאים אל-אנושיים ובתיקוה כמוסות - על אוניות מעשלים שחורת גוף ששימשה בעבר ספינת-נהרות, ואשר מיבני עץ הותקנו עליה במיוחד לקיבול אנשים: יציאת אירופה 1947.

המעפילים נתפסו במצוד של הוד"מל" כותו, הוחזרו לצרפת ולגרמניה, והאוניה נשארה לעגון בין שאר אחיותיה: ספינות

* גולדה מאיר, שהיתה באותה עת שרת העבודה והבינו והיתה מופקדת על שי-כונס של רבבות העולים החדשים שהגיעו ארצה.

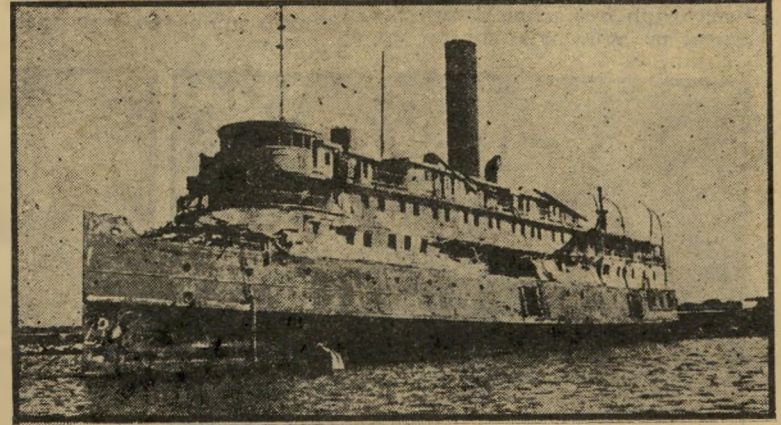
בשבוע שעבר נפתרה בעיית האוניה באופן סופי, כשהטבע התערב בעניין: הר שרב העז פגע בסיפונה העליון של ה אוניה העשירי עץ, ופרצה דליקה. אנשי הנמל השתלטו על האש בעזרת ספינות- כיבוי, וכעבור מספר ימים ניגרה ה אוניה המפוחמת הוצה מהנמל.

כשעברה את השער, העיר מישהו ספק בצחוק ספק ברצינות: "אילו היה כאן אייקי" (רבי-החובל יצחק אהרונוביץ, מ נהגי שביתת-היאמים שהיה רב-חובלה של יציאת אירופה בזמנו) היה מכבה את השריפה אפילו בכפות-ידיך."

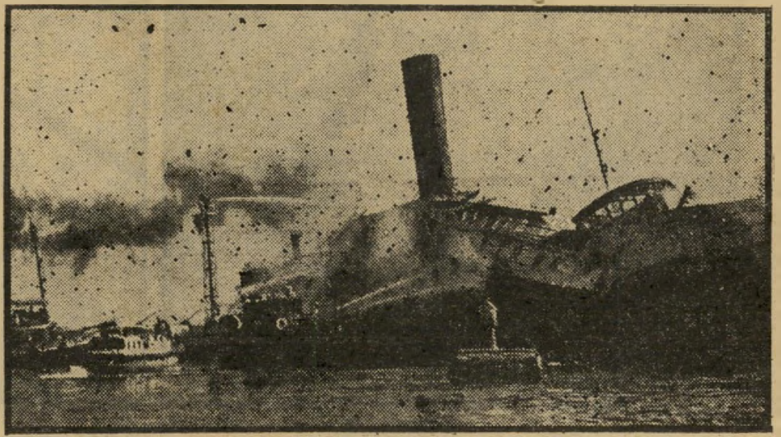
חיפה

ברקים של מעלה ומטה

במשך חודשים רבים גילגל אבא חושי

"יציאת אירופה" 1947 אחר הורדת מעפילים שחורת גוף ועמוסת מעפילים

"יציאת אירופה" 1947 בשעת כיבוי שריפה, מלאת עכברושים ומוחלדת שרשראות

"העולם הזה" 775 תאריך: 4.9.52

את הרעיון הנועז בליבו. הוא לא דיבר על כך עם איש. הוא ידע שהוא מחזיק בפצצה העלולה למוטט את בניין הקר אליציה המפא"ית-דתית-מס'מת בעירייה ולעורר סערה חסרת-תקדים בארץ.

לפצצה היתה דמות של איילה קטנה בסקיצה לפסל. כשביקר אבא חושי באר צות-הברית ראה את הפסלים הרבים של אנשי ציבור וגיבורים לאומיים הפזורים בכל ערי המדינה. הירר אבא חושי: מדוע לא נקים פסלים בעירנו, וגייפה בהם את גנינו וכיכרותינו?

אולם המסורת היהודית סבורה שכל תמונה או פסל המראה את דמותם של יצורי אלוהים הוא חילול הקודש. שום מוסד ציבורי עדיין לא העז להפך מסורת זו - כי כל מוסד זקוק, איך-שהוא, לקר לזת הדתיים.

אבא חושי החליט לעשות ניסיון רא-שון. גם הוא עדיין לא העז לגשת להקמת פסל של אדם - החייל האלמוני, למשל - אך הוא החליט שחיה קטנה ויפה תקטין את עוצמת השערוריה. כדי לעקוף ויכוח סוער בעירייה נמנע מלבקש תק ציב עירוני - ובדרך האבא-חושיית הרגי לה גייס את הכסף ממקורות פרטיים.

בשבוע שעבר ראו המבקרים בגן פנור מה, יצירה של אבא חושי באחד המקומות היפים ביותר בארץ והמשקיף על חיפה. המפרץ ועמק-ובולון, פסל יפה של איילה המרכינה ראשה ללגום מים כשעופרתה הקטנה רובצת לרגליה. חיפה עצרה את נשימתה והמתנה שהאדמה תפצה את פיה ותבלע את ראשיה-עיר ואת איילתו. אולם, כמו תמיד ניצח הנועז: האיילה המשיכה ללגום בנחת, ושום ברקים של מעלה או מטה לא ריסקו את גופה הלבן, אך כדי להבטיח את הדבר הוצבו לידה, באופן בלתי-יבולט, כמה שומרי ראש.

אנשים

בין הויכוחות שמצאו לעצמם מהל-כים אחרי פטירתו של יצחק שדה: סיפור פגישתו הראשונה של אלוף הפלמ"ח עם הקולונל האמריקאי יועץ ההגנה, דויד (מיקי סטון) מרכוס. המיפגש התקיים בחדרו של שדה בשדרות רוטר שילד בתל-אביב ביוזמת ישראל גלילי. הנרשא הראשון במיפגש: תחרות מתיחת קפיציכות. המוצח בתחרות: יצחק שדה.

כשהופרע שר החוץ אוהב-הזמר משה שרת על-ידי מקהלת קוראי קריי אות-הביניים בוויכוח בכנסת. קרא לעבר מפריעיו: "אם כבר מקהלה, שתהא לפ-חות אוניטונו (בקול אחד)! אולם יושב-ראש הכנסת, יוסף שפרינצק, לא הס-כים לכך והזכיר לשרת: "לא! לא! ה-זמריה כבר נגמרה."

בצאת שר הביטחון דויד בן-גור-יין הרמטכ"ל יגאל ידין לתימרון חיל-הים, עסקו שני אישי הביטחון בספרות: בייגי קרא ספר ספרדי על שפינוזה (זאת על סמך שני שעורים בספרדית שקיבל ביבשה ומילון שנטל עימו לים), ידין עיין חליפות בספר ארכיאולוגיה ובדו"ח הארכימירד מאונטבאטון על פעולותיו כמפקד בנות-הברית במלחמת-העולם ה-שנייה, בדרום-מזרח אסיה.

* שנהרג על-ידי חיילי הפלמ"ח בטעות בדרך לירושלים וקיבל, אחר מותו, דרגת אלוף בצה"ל.